

Паламарчук О. О.

<https://orcid.org/0000-0003-3354-3215>

Національний університет «Одеська юридична академія»

ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ УЧАСНИКІВ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ, ЩО СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ НА КВАРТИРНИХ КРАДІЖКАХ

У статті здійснено комплексний аналіз тактичних особливостей допиту учасників організованих злочинних угруповань, що спеціалізуються на вчиненні квартирних крадіжок, з урахуванням сучасних умов розвитку організованої злочинності та ускладнення механізмів протидії досудовому розслідуванню. Обґрунтовано, що допит у цій категорії кримінальних проваджень виконує не лише функцію отримання доказової інформації, а й виступає важливим інструментом викриття структури злочинного угруповання, встановлення ролей його учасників, виявлення каналів підготовки та реалізації злочинів, а також способів приховування протиправної діяльності. Визначено, що специфіка допиту обумовлюється високим рівнем організованості злочинних груп, наявністю чіткої ієрархії, розподілом функцій між учасниками, їх кримінальним досвідом, а також стійкою установкою на протидію правоохоронним органам.

Особливу увагу приділено підготовчому етапу допиту, який передбачає всебічний аналіз матеріалів кримінального провадження, моделювання структури злочинного угруповання, вивчення особистісних характеристик допитуваних та визначення тактичної мети слідчої дії. Розкрито значення встановлення психологічного контакту як необхідної умови ефективного отримання показань, а також обґрунтовано доцільність диференційованого підходу до вибору тактичних прийомів залежно від ролі особи в угрупованні, рівня її обізнаності та поведінкових стратегій. Проаналізовано типові форми протидії допиту, серед яких виділено узгодженість неправдивих показань, часткове визнання вини з приховуванням істотних обставин, перекладання відповідальності на інших учасників, а також використання мовної невизначеності.

У статті акцентовано увагу на значенні деталізації показань, логічного викриття суперечностей, поетапного пред'явлення доказів та використання інформації про внутрішньогрупові конфлікти як ефективних тактичних засобів подолання протидії. Обґрунтовано важливість інтеграції результатів допиту з іншими доказами, зокрема даними негласних слідчих дій, цифровими слідами та матеріалами експертних досліджень. Доведено, що ефективність допиту значною мірою залежить від здатності слідчого адаптувати тактичні прийоми до конкретної слідчої ситуації, забезпечуючи при цьому дотримання процесуальних гарантій та законності.

Зроблено висновок, що вдосконалення тактики допиту учасників організованих злочинних угруповань, які вчиняють квартирні крадіжки, є важливим напрямом підвищення ефективності досудового розслідування, сприяє повному та об'єктивному встановленню обставин кримінальних правопорушень і забезпечує належний рівень протидії організованій злочинності.

Ключові слова: допит, криміналістична тактика, організоване злочинне угруповання, квартирні крадіжки, слідчі дії, психологічний контакт, протидія розслідуванню, доказування, поведінкові стратегії, досудове розслідування.

Постановка проблеми. У сучасних умовах зростання рівня організованої злочинності особливої актуальності набуває проблема ефективного розслідування квартирних крадіжок, учине-

них організованими злочинними угрупованнями. Такі кримінальні правопорушення характеризуються високим ступенем латентності, ретельною підготовкою, використанням спеціальних тех-

нічних засобів, стійкими каналами збуту викраденого майна та чітким розподілом ролей між учасниками. У цих умовах допит як одна з ключових слідчих дій набуває особливого значення, оскільки саме в його межах можливе отримання відомостей не лише про окремі епізоди злочинної діяльності, а й про структуру, функціонування та внутрішні зв'язки злочинного угруповання.

Разом із тим практика досудового розслідування свідчить про наявність низки суттєвих проблем, пов'язаних із тактикою допиту учасників таких угруповань. Зокрема, складність встановлення психологічного контакту з допитуваними, їхня заздалегідь сформована установка на протидію слідству, узгодженість неправдивих показань, високий рівень конспірації, а також використання різноманітних форм приховування злочинної діяльності значно ускладнюють процес отримання достовірної інформації. Додатковими чинниками виступають різний рівень кримінального досвіду учасників, їхня рольова диференціація в межах угруповання та вплив внутрішньогрупових зв'язків, що формують стійку мотивацію до замовчування або викривлення істини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальними працями у напрямку дослідження аспектів протидії організованим злочинності, у тому числі й розкриття скоєних організованими злочинними угрупованнями крадіжок з приватних приміщень фізичних осіб, стали праці таких вчених як: Л. І. Аркуша, О. М. Бандурка, В. І. Василичук, Л. Ф. Гула, С. М. Гусаров, В. Д. Гвоздецький, О. Ф. Долженков, О. Г. Кальман, А. М. Кислий, О. І. Козаченко, М. В. Корнієнко, В. В. Лисенко, О. М. Литвинов, Є. К. Марчук, Д. Й. Никифорчук, В. Т. Нор, В. Д. Пчолкін, Р. Л. Степанюк, В. Б. Харченко, Д. М. Цехан, В. В. Шендрик, О. Ю. Шостко, О. М. Юрченко, О. О. Юхно та інші.

Незважаючи на наявність наукових досліджень у сфері криміналістичної тактики допиту, питання адаптації тактичних прийомів до специфіки організованих злочинних угруповань, що спеціалізуються саме на квартирних крадіжках, залишаються недостатньо розробленими. Існуючі підходи часто мають загальний характер і не враховують особливостей способу вчинення таких злочинів, структури злочинних груп, механізмів їх функціонування та типових моделей протидії слідству.

У зв'язку з цим постає необхідність комплексного дослідження тактичних особливостей допиту зазначеної категорії осіб з урахуванням їх

ролі в угрупованні, психологічних характеристик, поведінкових стратегій та сучасних криміналістичних можливостей. Вирішення цієї проблеми має важливе теоретичне та практичне значення, оскільки сприятиме підвищенню ефективності досудового розслідування, забезпеченню повного і об'єктивного встановлення обставин кримінальних правопорушень та належному рівню протидії організованим злочинності.

Постановка завдання. Метою статті є комплексне дослідження тактичних особливостей допиту учасників організованих злочинних угруповань, що спеціалізуються на квартирних крадіжках, з урахуванням їх ролі у структурі злочинної групи, психологічних характеристик, поведінкових стратегій та специфіки механізму вчинення відповідних кримінальних правопорушень, а також розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення ефективності проведення допиту як ключової слідчої дії у процесі досудового розслідування цієї категорії злочинів.

Виклад основного матеріалу. Допит учасників організованих злочинних угруповань, що спеціалізуються на квартирних крадіжках, належить до числа найбільш складних слідчих дій у структурі досудового розслідування злочинів проти власності, учинених у співучасті та за умов попередньої організації злочинної діяльності. Його складність зумовлюється не лише необхідністю одержання відомостей про конкретний епізод злочинної діяльності, а й потребою встановлення внутрішньої структури угруповання, розподілу функцій між його учасниками, механізмів підготовки, реалізації та приховування злочинів, способів конспірації, форм внутрішньої дисципліни, каналів збуту викраденого майна, а також обставин, що характеризують стійкість, організованість і злочинну спеціалізацію відповідного об'єднання. У зв'язку з цим допит у таких кримінальних провадженнях виступає не лише засобом фіксації вербальної інформації, а й інструментом тактичного впливу, способом перевірки доказів, джерелом нових відомостей та важливим елементом загального плану подолання протидії розслідуванню.

Організовані злочинні угруповання, що займаються квартирними крадіжками, зазвичай характеризуються достатньо високим рівнем пристосованості до умов протидії правоохоронній системі. Їх учасники нерідко мають досвід вчинення не одного, а серії аналогічних кримінальних правопорушень, у зв'язку з чим виробляють стійкі

моделі поведінки під час затримання, першого контакту з працівниками правоохоронних органів, проведення допиту, пред'явлення речових доказів, очних ставок та інших процесуальних дій [1]. Такі особи часто заздалегідь обговорюють узгоджені версії пояснення свого місцезнаходження, походження певних предметів, контактів між співучасниками, використання транспортних засобів, телефонного зв'язку, інструментів для відмикання дверей, рукавичок, засобів маскуванню зовнішності та способів збуту викрадених речей. Саме тому результативність допиту значною мірою залежить від того, наскільки слідчий здатний виявити і нейтралізувати ці заздалегідь сформовані лінії захисту.

Специфіка квартирних крадіжок, учинених організованими групами, проявляється у відносно чіткому функціональному розподілі ролей. В одному випадку організатор визначає загальну спрямованість злочинної діяльності, підбирає учасників, координує розподіл прибутків, налагоджує контакти зі збувачами краденого майна та контролює конспіративну безпеку. В іншому випадку окремі учасники здійснюють спостереження за потенційними об'єктами, вивчають розпорядок дня мешканців, наявність сигналізації, камер відеоспостереження, сусідів, консьєржів, охоронців, домофонних систем, особливості замків та можливі шляхи непомітного підходу і відходу. Інші особи виконують функцію безпосереднього проникнення до житла, використовуючи технічні навички відмикання замків, підбору ключів, віджиму вікон, пошкодження серцевин замкових механізмів або імітації законного доступу до приміщення. Окремі учасники забезпечують транспортне супроводження, спостереження за навколишньою обстановкою, попередження про можливу появу сторонніх осіб або патрулів поліції. Нарешті, ще одна категорія осіб займається реалізацією викраденого, перетворенням його на грошові кошти та подальшим розподілом отриманого прибутку. Така рольова диференціація має принципове значення для побудови тактики допиту, оскільки кожен учасник володіє специфічним обсягом інформації, по різному оцінює рівень своєї кримінальної відповідальності та має відмінну мотивацію до співпраці або протидії слідству.

Підготовка до допиту в цих провадженнях повинна мати особливо ретельний характер. Формальний підхід, який обмежується ознайомленням із протоколами первинних слідчих дій та постановкою загальних запитань, є явно недо-

статнім. Слідчий повинен заздалегідь опрацювати не лише матеріали кримінального провадження, а й систематизувати всю наявну інформацію про злочинну групу, окремих її учасників, спосіб життя підозрюваних, попередні судимості, спеціальні навички, характер міжособистісних зв'язків, наявність конфліктів усередині групи, залежність одних учасників від інших, розмір їхньої ролі у загальній злочинній схемі та ступінь обізнаності з конкретними епізодами. Доцільним є складання своєрідної інформаційної моделі угруповання, де відображаються персональний склад, функціональні ролі, зв'язки, хронологія епізодів, використані транспортні засоби, адреси, канали зв'язку, об'єкти посягання та типові способи дій [2]. Така модель дає змогу не лише краще планувати допит, а й прогнозувати можливі реакції допитуваного на певні запитання або докази.

На підготовчому етапі важливо також визначити тактичну мету кожного конкретного допиту. У провадженнях цієї категорії неможливо розглядати допит як однотипну процедуру з універсальним набором запитань. В одному випадку основною метою може бути здобуття показань про роль конкретної особи у певному епізоді квартирної крадіжки. В іншому випадку завданням стає встановлення організатора, викриття механізму розподілу функцій, з'ясування місць зберігання інструментів або викрадених речей, виявлення осіб, які скуповували майно, отримане злочинним шляхом. Іноді пріоритетом є перевірка вже отриманої інформації або виявлення неправдивості раніше наданих пояснень. Усе це зумовлює необхідність індивідуального планування змісту, черговості, темпу та способу постановки запитань.

Не менш важливим є врахування особистісних та психологічних характеристик допитуваного. Серед учасників організованих квартирних крадіжок можна зустріти як осіб з високим рівнем злочинної адаптації, схильних до холодного розрахунку, самоконтролю та прихованої маніпуляції, так і осіб імпульсивних, залежних, тривожних, психологічно нестійких, які втягнулися у злочинну діяльність під впливом більш авторитетних співучасників. Одні допитувані демонструють зовнішню байдужість, інші навпаки намагаються активно нав'язати слідчому вигідну їм картину подій, треті уникають прямої відповіді, приховуючи істотні обставини за великою кількістю другорядних деталей. Знання цих типових психологічних моделей необхідне для правильного вибору комунікативної тактики. Там, де надмірний тиск лише посилить замкненість,

доцільнішими будуть спокійний раціональний стиль спілкування і поступове звуження простору для неправди. Там, де особа шукає слабкості або некомпетентності слідчого, необхідно одразу продемонструвати добру поінформованість, внутрішню зібраність та послідовність процесуальної поведінки.

Встановлення психологічного контакту під час допиту учасників організованих злочинних угруповань не слід розуміти як створення атмосфери особистої довіри у побутовому значенні цього слова. Йдеться передусім про формування такої комунікативної ситуації, за якої допитуваний змушений сприймати слідчого як професійно підготовленого, внутрішньо врівноваженого, процесуально коректного та психологічно стійкого суб'єкта, який контролює перебіг слідчої дії та здатний оцінювати не лише зміст висловлювань, а й спосіб поведінки допитуваного. Для цього важливими є тон спілкування, логічність викладу, недопущення поспішності, демонстрація обізнаності, вміння уважно вислухати, але водночас не втрачати ініціативу. Контакт у даному випадку є не емоційним зближенням, а робочою формою взаємодії, в межах якої допитуваний поступово втрачає впевненість у повній безкарності або ефективності задалегідь обраної лінії захисту [3].

Під час допиту цієї категорії осіб слід обов'язково враховувати дію внутрішньогрупових зв'язків і механізмів лояльності. Учасники організованих угруповань нерідко бояться не тільки кримінальної відповідальності, а й наслідків порушення неформальних правил групи. Вони можуть остерігатися помсти, морального осуду, втрати підтримки, матеріальної допомоги або захисту з боку співучасників. Іноді на їхню поведінку впливають родинні, дружні, сусідські чи етнічні зв'язки всередині групи. Через це небажання надавати правдиві показання нерідко базується не лише на особистій зацікавленості, а й на відчутті обов'язку перед іншими учасниками злочинної схеми. Тактичне значення має з'ясування реального стану цих зв'язків. Якщо між співучасниками існували конфлікти через розподіл прибутків, недовіру, приховування окремих епізодів або перекладання відповідальності, слідчий може використати цю обставину для руйнування зовнішньої згуртованості групи та посилення мотивації до індивідуальної процесуальної поведінки.

Особливе місце займає визначення черговості допитів. Помилковим буде випадковий порядок проведення слідчих дій без урахування ролі, пси-

хологічного стану та інформованості учасників. У багатьох випадках доцільно спочатку допитувати тих осіб, які займають нижчий щабель у злочинній ієрархії, не мають твердих кримінальних установок, могли бути втягнуті до діяльності угруповання через матеріальну залежність або особисті контакти та об'єктивно менш захищені внутрішньогруповою солідарністю. Саме вони нерідко першими виявляють готовність до часткових або повних правдивих показань. Натомість організатори та координатори зазвичай більш дисципліновані, краще контролюють емоції та здатні довше утримувати узгоджену лінію заперечення. Разом із тим не можна зводити це правило до абсолюту, оскільки в окремих ситуаціях несподіваний ранній допит одного з лідерів групи за умов високого інформаційного насичення може мати ефект психологічного шоку та зруйнувати відчуття безпечності, на якому тримається його поведінка.

Для допиту учасників організованих квартирних крадіжок важливим є правильне визначення предмета показань. Слідчого мають цікавити не лише обставини проникнення до конкретного житла і викрадення майна, а й передкримінальна стадія, в межах якої готувався злочин. Саме тут часто містяться найцінніші відомості про організований характер злочинної діяльності. Потрібно з'ясувати, хто запропонував об'єкт, на підставі якої інформації його обрали, хто спостерігав за житлом, як оцінювали наявність цінних речей, хто перевіряв розпорядок дня мешканців, хто забезпечував інструменти, транспорт, засоби зв'язку, одяг для маскуванню, хто розподіляв ролі безпосередньо перед проникненням, хто залишався зовні, хто проникав усередину, хто переносив викрадене, де його тимчасово зберігали, кому збували і як розподіляли доходи. Лише така деталізація дає можливість вийти за межі епізодичного опису та довести існування стійкої злочинної діяльності.

Важливим тактичним прийомом є поетапна деталізація показань. Учасники організованих угруповань часто намагаються використовувати загальні формулювання, уникати конкретики, прикриватися фразами про випадковий характер зустрічей, поверхове знайомство, незнання джерела походження майна, непричетність до епізоду або перебування поруч без усвідомлення злочинних намірів інших осіб. Такі узагальнені твердження необхідно послідовно розкладати на систему конкретних обставин [4]. Якщо особа стверджує, що просто підвозила знайомого, потрібно уточнювати час, маршрут, підстави

поїздки, характер стосунків, мету прибуття до певного будинку, тривалість очікування, причини відсутності запитань до пасажира, спосіб зв'язку між ними, джерело коштів на пальне, попередні аналогічні поїздки. Якщо особа заперечує знання про походження речей, слід з'ясувати, де, коли, за яких умов і за яку ціну вона їх отримала, чому не поцікавилася документами на цінне майно, яким був стан речей, упаковки, маркування, чи не викликала підозри невідповідність між реальною вартістю та запропонованою ціною. Саме така деталізація дозволяє або отримати змістовні показання, або виявити їхню внутрішню нелогічність.

Тактичне значення має і використання фактора раптовості, але в межах процесуальної допустимості та етичних вимог. Йдеться не про психологічний тиск у незаконній формі, а про такий спосіб організації допиту, за якого допитуваний не встигає оперативно перебудувати раніше підготовлену версію під новий обсяг відомостей, якими володіє слідство. Це може проявлятися у несподіваному переході від загальних обставин до конкретних деталей, у постановці запитань про певний телефонний контакт, адресу, предмет, спосіб відмикання замка, послідовність дій усередині квартири або участь конкретного співучасника. Якщо слідчий влучно обирає момент для такого переходу, допитуваний нерідко демонструє неузгоджені реакції, починає суперечити сам собі або надмірно обережно формулювати відповіді, чим фактично виявляє слабкі місця обраної лінії поведінки.

Суттєву роль відіграє правильне використання доказів у ході допиту. Однією з типових помилок є або занадто раннє пред'явлення всього наявного доказового масиву, або навпаки надмірне приховування інформації без досягнення необхідного тактичного ефекту. У провадженнях про організовані квартирні крадіжки важливо зберігати баланс. Слідчий має демонструвати достатній рівень обізнаності, щоб нейтралізувати відчуття безкарності, але при цьому не розкривати передчасно усі межі доказових можливостей [5]. Наприклад, доцільно спочатку зосередитися на тих фактах, які вже беззаперечно встановлені, а потім поступово переходити до обставин, що потребують уточнення. Якщо ж допитуваний надає частково правдиві показання, варто дати йому можливість розвинути свою лінію розповіді, не перериваючи кожну неточність негайним спростуванням. Нерідко особа, намагаючись створити видимість щирості, повідомляє чимало деталей, які згодом можуть бути перевірені та використані для логічного викриття неправди у ключових фрагментах.

У допиті виконавців квартирних крадіжок особливу цінність становить відтворення механізму злочину в усіх технічних і просторових деталях. Такі учасники здатні надати відомості про спосіб проникнення, характер перешкод, локалізацію найбільш імовірних місць зберігання цінностей у квартирі, час, необхідний для огляду кімнат, дії з мінімізації шуму, використані рукавички, пакування викраденого, виявлення або вимкнення камер спостереження, характер пересування під'їздом, дії при раптовій появі сусідів або власників. Детальність таких показань дає змогу перевіряти їх зі слідами на місці події, записами відеокамер, результатами експертиз, даними огляду транспортних засобів, обшуків та вилучених телефонів. Якщо допитуваний дійсно брав участь у крадіжці, він зазвичай здатний відтворити низку специфічних деталей, які важко вигадати без реального досвіду перебування на місці злочину. Якщо ж його роль применшується або заперечується, вимога до деталізації нерідко виявляє неспроможність вигаданої версії.

Щодо організаторів і координаторів злочинних угруповань тактичний підхід має бути ще більш виваженим. Такі особи нерідко намагаються дистанціюватися від безпосереднього виконання злочинів, формально не торкаються викраденого майна, не відвідують місця злочину, використовують посередників для передачі вказівок, уникають відкритих телефонних переговорів або комунікують натяками. Під час допиту вони можуть посилатися на випадкові знайомства, законний характер фінансових операцій, відсутність прямих контактів з виконавцями в конкретний момент. Тому допит таких осіб повинен бути побудований не лише на фактах окремого епізоду, а на системі взаємопов'язаних відомостей, які демонструють координуючу роль. Це можуть бути стабільні контакти з різними учасниками, повторюваність певних моделей пересування, володіння інформацією про об'єкти посягання до вчинення злочину, отримання частки від реалізації майна, використання спільних ресурсів, вплив на розподіл ролей або контроль за дотриманням конспірації. В такому допиті велике значення має логічне викриття. Слідчий повинен не просто ставити окремі запитання, а поступово вибудовувати перед допитуваним цілісну картину, в якій його роль проявляється як закономірна, а не випадкова.

Допит осіб, які займаються збутом викраденого майна, також має свою специфіку. Вони нерідко прагнуть представити свою діяльність як випадкові операції купівлі або приймання речей

без знання про злочинне походження. Для подолання такої позиції слід ретельно досліджувати економічну нелогічність відповідних операцій, частоту аналогічних угод, відсутність документального оформлення, суттєве заниження ціни, характер речей, стан упаковки, поспішність продажу, вибір місця та способу передачі майна. Значення має і з'ясування контактів такої особи з іншими учасниками угруповання, попередніх епізодів приймання техніки, ювелірних виробів, антикваріату або інших цінностей, які типово виступають предметом квартирних крадіжок. Часто саме через допит таких осіб вдається встановити ширший масштаб злочинної діяльності, вийти на невстановлені епізоди та локалізувати канали розподілу викраденого.

Необхідно окремо враховувати, що учасники організованих злочинних угруповань у провадженнях про квартирні крадіжки можуть вдаватися до різних форм протидії допиту. Однією з них є повне мовчання або посилення на право не давати показання. Це процесуально допустима поведінка, яка не може долатися незаконним тиском. Водночас слідчий повинен розуміти, що навіть за такої позиції тактична робота не втрачає значення. Необхідно фіксувати реакції на пред'явлення окремих фактів, планувати інші слідчі дії, накопичувати докази для подальших допитів, використовувати інформацію від інших учасників, результати експертиз та технічних досліджень. Інша форма протидії полягає в наданні частково правдивих показань, змішаних з суттєвими перекрученнями. Саме така поведінка є найбільш складною, оскільки створює видимість співпраці. Тут вирішальне значення має перевірка деталей, хронології, просторових характеристик, послідовності контактів і дій. Ще однією формою протидії є перекладання основної вини на відсутніх або менш захищених співучасників. У такій ситуації слідчий повинен уникати поспішного сприйняття однієї версії як достовірної і співвідносити її з усією системою доказів.

Високою є роль тактичного використання суперечностей між співучасниками. Організоване угруповання зовні може справляти враження монолітної структури, однак на практиці внутрішні зв'язки нерідко містять приховану напругу. Причинами є нерівномірний розподіл прибутків, недовіра до окремих виконавців, втрата викраденого під час невдалих епізодів, підозра у привласненні частини цінностей, конфлікти через надмірний ризик, особисті образи, ревнощі або використання одних осіб як витратного матеріалу для захисту більш значущих учасників [6]. Виявлення та грамотне вико-

ристання цих суперечностей дозволяє послабити психологічну солідарність групи. Це не означає штучного провокування чи обману, але передбачає таке тактичне ведення допиту, за якого допитуваний починає усвідомлювати, що інші учасники можуть уже надавати відомості про його роль, намагатися зменшити власну відповідальність за його рахунок або приховувати від нього реальний обсяг своєї співпраці зі слідством. За цих умов установка на безумовне збереження групової мовчанки часто починає руйнуватися.

У провадженнях цієї категорії вагоме місце посідає використання даних про цифрові сліди та комунікації. Хоча сам допит залишається вербальною слідчою дією, його тактична ефективність істотно підвищується, коли слідчий спирається на результати аналізу телефонних з'єднань, геолокаційних даних, листування, фотоматеріалів, історії пошуку, навігаційних маршрутів, руху коштів на банківських картках, записів камер відеоспостереження біля будинків, ломбардів, магазинів техніки або місць зустрічей співучасників. Для учасників квартирних крадіжок характерною є помилкова впевненість у тому, що відсутність прямого визнання нейтралізує доказове значення таких даних. Тому під час допиту важливо показати допитуваному, що слідство володіє не лише фрагментарними відомостями, а й системою взаємопов'язаних фактів, які об'єктивно відображають його контакти, переміщення та участь у підготовці або реалізації злочину. Таке пред'явлення має бути тактично виваженим і спрямованим на поступове звуження простору для заперечення.

При допиті особливої уваги потребує мова допитуваного, вибір ним формулювань, характер пауз, вибірковість пам'яті, прагнення уникнути імен, дат, адрес, часових орієнтирів. Досвідчені учасники організованих угруповань часто не заперечують очевидного безпосередньо, а намагаються розмити предмет розмови невизначеними висловами, замінюючи конкретні відповіді фразами про погану пам'ять, випадковість, незначущість певних подій, загальне знайомство без близьких контактів. Такі мовні конструкції повинні ставати об'єктом окремого аналізу. Завдання слідчого полягає у тому, щоб повернути розмову з рівня загальних формул до точних обставин. Якщо особа говорить, що бачила співучасника десь у місті, потрібно уточнювати місце, час, причину зустрічі, напрямок руху, спосіб зв'язку перед зустріччю, тривалість перебування разом. Якщо стверджується, що певна річ була передана просто на зберігання, слід з'ясувати, чому саме

цій особі, за яких стосунків, на який строк, у якій упаковці, чи були присутні інші особи, чи повідомляли про вартість майна. Саме наполеглива робота з мовною невизначеністю дозволяє виявити неправдиві або неповні показання.

Серйозне тактичне значення має і темп ведення допиту. Надмірна поспішність може сприяти тому, що допитуваний замкнеться або почне відповідати формально і стереотипно. Надмірна повільність, навпаки, іноді дає йому час для внутрішньої перебудови лінії поведінки. У провадженнях щодо квартирних крадіжок, вчинених організованими групами, доцільним є гнучкий темп. На етапі вільної розповіді слід дати можливість особі викласти свою версію без зайвого переривання. Це дозволяє виявити структуру самообмови або неправди, зрозуміти, які теми особа уникає, а які навпаки прагне нав'язати слідчому. Далі темп може змінюватися залежно від реакції допитуваного. У моменти, коли він починає плутатися або давати суперечливі відповіді, доцільно посилити інтенсивність уточнюючих запитань. У ситуаціях, коли спостерігається готовність до більш відвертого викладу, варто дати йому можливість проговорити максимум фактичного матеріалу, не перериваючи передчасними викриттями [7].

Окремим напрямом тактичної роботи є допит тих учасників, які формально не брали участі у проникненні до житла, але забезпечували допоміжні умови. Саме вони нерідко вважають свою роль другорядною і тому менш ретельно готуються до допиту. Йдеться про водіїв, спостерігачів, посередників у збуті, осіб, які тимчасово зберігали викрадене, надавали приміщення для зустрічей або сприяли обміну інформацією. У ході допиту такі учасники можуть розкривати не лише окремі факти, а й характер взаємин усередині групи, мовні коди, неформальний авторитет окремих осіб, типову періодичність злочинних виїздів, правила розподілу прибутку, способи приховування речових доказів. Нерідко саме через цю категорію учасників можна довести систематичність і спеціалізацію угруповання на квартирних крадіжках.

Ефективність допиту значно зростає, коли він інтегрований у загальну систему слідчих і оперативних заходів. Інформація, отримана під час допиту одного учасника, повинна негайно співвідноситися з результатами огляду місця події, обшуків, експертних досліджень, аналізу телефонів, банківських операцій, показань потерпілих, свідків, сусідів, працівників ломбардів, служб безпеки житлових комплексів, водіїв таксі та інших осіб. Лише в такому комплексному підході стає мож-

ливим своєчасне виявлення нових напрямів перевірки, додаткових епізодів, прихованих зв'язків між фігурантами. Якщо ж допит проводиться ізольовано від загальної доказової картини, він ризикує перетворитися на формальну фіксацію заперечень без істотного просування у встановленні об'єктивної істини.

Необхідно підкреслити, що законність і дотримання прав допитуваного є не лише юридичним обов'язком, а й важливою умовою тактичної результативності допиту. Будь які прояви грубості, приниження, незаконного тиску, обіцянок, не передбачених законом, або спроби нав'язати зміст показань не тільки порушують фундаментальні засади кримінального провадження, а й руйнують довіру до одержаної інформації, створюють ризики визнання доказів недопустимими та унеможливають подальше використання результатів допиту у процесі доказування. Натомість процесуальна коректність, чітке роз'яснення прав, зважене ставлення до участі захисника, грамотне документування запитань і відповідей, а також точне відображення суті показань у протоколі створюють належну правову основу для подальшої оцінки отриманої інформації.

Висновки. Підсумовуючи, слід наголосити, що тактичні особливості допиту учасників організованих злочинних угруповань, які спеціалізуються на квартирних крадіжках, визначаються поєднанням декількох взаємопов'язаних чинників. До них належать організований характер злочинної діяльності, рольова диференціація учасників, наявність внутрішньогрупової дисципліни і конспірації, стійка установка на протидію розслідуванню, можливість узгодження неправдивих показань, використання допоміжної інфраструктури для збуту викраденого та різний рівень психологічної стійкості окремих співучасників. За таких умов ефективний допит вимагає максимальної підготовленості слідчого, чіткої постановки тактичної мети, вмілого використання доказів, здатності працювати з суперечностями, деталями, психологічними реакціями і мовною поведінкою допитуваного. Лише за умови комплексного та диференційованого підходу допит може стати дієвим засобом викриття не лише окремого виконавця, а всієї злочинної системи, що стоїть за серією квартирних крадіжок. Саме така спрямованість допиту на встановлення повної картини організованої злочинної діяльності забезпечує його справжнє криміналістичне значення та робить його одним із центральних інструментів успішного розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень.

Список літератури:

1. Дергач Л.В. Особливості проведення допиту підозрюваних у справах про вимагання, вчинені організованими злочинними групами. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2009. № 22. С. 267–273.
2. Іванчишин І.І. Організоване злочинне угруповання як об'єкт криміналістичного дослідження. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 253–279.
3. Плосконос А.І. Використання результатів оперативної діяльності під час допиту учасників організованих злочинних груп та злочинних організацій. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 6. Т. 3. С. 172–175.
4. Гула В.Ф. Тактичні прийоми допиту членів організованої злочинної групи. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*. Харків. 2017. С. 186–189.
5. Климчук М.П., Фурман Я.В. Тактичні особливості допиту підозрюваних – членів організованих злочинних угруповань. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 1. С. 174–178.
6. Бондар, В.С. Особливості проведення допитів у процесі реалізації тактичних операцій у розслідуванні злочинів, учинених злочинними спільнотами. *Часопис Київського університету права*. (№1), С. 133–144.
7. Земляний Д.Л. Тактичні особливості допиту підозрюваного. *Електронне наукове видання «Порівняльно-аналітичне право»*. 2019. № 4. С. 336–339.

Palamarchuk O. O. TACTICAL CONSIDERATIONS IN THE INTERROGATION OF MEMBERS OF ORGANIZED CRIMINAL GROUPS SPECIALIZING IN BURGLARIES

This article presents a comprehensive analysis of the tactical aspects of questioning members of organized criminal groups specializing in burglary, taking into account current trends in the development of organized crime and the increasing complexity of mechanisms designed to obstruct pre-trial investigations. It is argued that interrogation in this category of criminal proceedings serves not only to obtain evidential information, but also acts as an important tool for exposing the structure of the criminal group, establishing the roles of its members, identifying the channels for planning and carrying out crimes, as well as the methods used to conceal unlawful activities. It has been established that the specific nature of interrogation is determined by the high level of organization of criminal groups, the presence of a clear hierarchy, the division of functions among members, their criminal experience, and a persistent determination to resist law enforcement agencies.

Particular attention is paid to the preparatory stage of questioning, which involves a comprehensive analysis of the materials of the criminal proceedings, modelling the structure of the criminal group, studying the personal characteristics of those being questioned, and determining the tactical objective of the investigative action. The importance of establishing psychological contact as a necessary condition for the effective obtaining of evidence is revealed, and the advisability of a differentiated approach to the selection of tactical techniques depending on the individual's role within the group, their level of awareness and behavioural strategies is substantiated. Typical forms of resistance to interrogation are analysed, including the coordination of false statements, partial admission of guilt whilst concealing essential circumstances, shifting responsibility onto other participants, and the use of linguistic ambiguity.

The article highlights the importance of providing detailed testimony, logically exposing contradictions, presenting evidence in stages, and utilizing information about internal group conflicts as effective tactical means of overcoming resistance. The importance of integrating the results of interrogation with other evidence, in particular data from covert investigative actions, digital traces, and expert examination materials, is substantiated. It is demonstrated that the effectiveness of interrogation depends to a large extent on the investigator's ability to adapt tactical techniques to a specific investigative situation, whilst ensuring compliance with procedural safeguards and the rule of law.

It is concluded that improving the tactics of interrogating members of organized criminal groups involved in burglary is a key area for enhancing the effectiveness of pre-trial investigations, contributes to the full and objective establishment of the circumstances of criminal offences, and ensures an adequate level of counteraction against organized crime.

Keywords: *questioning, criminal investigation tactics, organized criminal group, burglary, investigative procedures, establishing rapport, obstruction of the investigation, presentation of evidence, behavioural strategies, pre-trial investigation.*

Дата першого надходження статті до видання: 20.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 11.05.2026